

Výuka českého jazyka pro žáky – cizince na základní škole

Přednášku na dané téma vedla Mgr. et Mgr. Nela Martinková ze Základní školy a Mateřské školy Staňkova v Brně, která představila práci s dětmi cizinci a výuku češtiny na jejich škole. Základní škola Staňkova se nachází v městské části Brno – Královo Pole a s Pedagogickou fakultou Masarykovy univerzity spolupracuje na projektech. Je to také fakultní škola, kam mohou studenti PdF MU na praxi. Ve zmíněné škole vzdělávají děti „podle školního vzdělávacího programu „Škola bez hranic“, který je vhodný pro všechny děti z celého světa.“ Tento projekt vychází z daltonského pojetí školního vzdělávacího programu. Zaměřují se na vzdělávání dětí z Evropské unie i na děti z třetích zemí. A jak bylo řečeno, škola opravdu učí děti z celého světa. Cílem školy je tedy hlavně výuka českého jazyka pro děti z EU i mimo EU.

Kdo navštěvuje zmíněnou základní školu? Jedná se o děti, které jsou zde dlouhodobě, jejichž rodiče tady pracují, a děti je potřeba začlenit do společnosti, ukázat jim a dát možnost poznávat českou kulturu a rozvíjet psanou i mluvenou komunikaci. Není to vůbec jednoduché a je potřeba se nejprve na to dostatečně připravit. Zmíněná škola je již na takové děti připravená. I pro samotné děti je to velká životní změna a některé to snášejí dobře, jiné hůře. Je potřeba se připravit i na to, že děti mohou ve výuce plakat. Začlenění není pro žádné dítě jednoduché. Další problém nastává, když o dítěti nic moc nevíme, tak je těžké, rozpoznat u něj specifické poruchy, ať chování či učení. Ze začátku se musí sledovat, jestli poruchy neplynou z toho, že neumí ještě dostatečně česky nebo zda se tedy jedná o nějaký další jiný problém. S takovými dětmi se musí pracovat zvlášť a posílají se do pedagogicko-psychologických poraden.

Přijetí žáka cizince neprobíhá na ZŠ Staňkova nijak specificky, je to standartní přijetí dítěte. Samozřejmě po formální stránce musí být vyplněná žádost o přijetí do školy a musí se předložit doklady dítěte (pas), pasy rodičů, rodný list, údaje o trvalém a přechodném bydlišti pobytu dítěte, rodné číslo a uvést zdravotní pojišťovnu. Na základě těchto informací je dítě přijato do školy a nyní je pro učitele důležité, aby rodiče přinesli nějaké dokumenty z předchozího vzdělávání jejich dítěte, aby dítě na škole mohli zařadit do příslušného ročníku. Konečné slovo má však ředitelka školy, kterou třídu bude dítě navštěvovat a přihlíží k několika dalším aspektům. Pokud má dítě nulovou nebo velmi nízkou znalost českého jazyka, tak se zařazuje o ročník níž. Pokud přicházející žák je již starší a měl by pokračovat na střední školu, ale češtinu neovládá, tak je dán sice do ročníku devátého, ale pokud se během roku nezvládne češtinu dostatečně naučit, zůstává na škole a neprokračuje na střední školu. Vše ale záleží na snaze žáka o naučení se jazyka. Nijak jednoduché to není ani pro učitele, který má žáka/cizince učit. Je potřeba si zjistit, jak se žák předem učil,

připravoval, jak probíhala jeho výuka, jak byl hodnocen a další důležité informace, které si učitel zjišťuje třeba i mimo rodiče a školu, aby byl připraven s žákem spolupracovat a pomoci se mu zde začlenit. K přijetí na školu tedy dochází, jakmile škola předá zákonnému zástupci rozhodnutí o přijetí.

Základní škola Staňkova je zapojena do několika projektů a díky nim je možno nabídnout žákům mnoho jazykových kurzů, které děti potřebují. Prvním projektem je Rozvojový program MŠMT, kdy Krajský úřad Jihomoravského kraje vybralo právě ZŠ Staňkova k realizaci tohoto projektu. Projekt je zaměřen na děti přicházející z EU. Výuku českého jazyka žáci absolvovali ve dvou kurzech, přičemž kurz mohly navštěvovat děti i z jiných základních škol. Žáci se mohli zapojit i během kurzu, tak nebylo potřeba čekat na otevření dalšího. Nakonec se sešlo 22 dětí a výuka probíhala v odpoledních hodinách dvakrát týdně s celkovou týdenní dotací tří hodin po dobu šesti měsíců. Pokud žáci absolvovali 70 hodin v kurzu, získali na konci Osvědčení.

Další projekt uskutečněný na této škole je zaměřen na děti z třetích zemí, tedy na děti mimo EU, kdy se na realizaci spolupodílel Krajský úřad Jihomoravského kraje ve spolupráci s Jihomoravským centrem pro integraci cizinců. Kurz probíhal tři hodiny dvakrát týdně a byl rozdělen do tří skupin. První skupinu navštěvovaly děti, které chodí do 1. až 3. třídy. Druhou skupinu navštěvovali žáci, kteří chodí do 4. až 5. třídy a druhou skupinu navštěvovaly děti, které chodí do 6. až 9. třídy. V rámci tohoto projektu probíhá i Intenzivní kurz českého jazyka pro děti/žáky cizince 1. a 2. ročníku. Vyučuje se jednou týdně tři hodiny.

Další program na škole je zaměřený opět na děti cizinců mimo EU a je to Rozvojový program MŠMT, který probíhal formou dvou projektů. První projekt je Jazyková příprava žáků-cizinců z třetích zemí a učí ho samotní třídní učitelé a časová dotace je jedna hodina týdně. Druhý projekt se nazývá Výuka českého jazyka, avšak velmi intenzivní výuka. Tento projekt byl určen pro nové žáky s nulovou či velmi nízkou znalostí českého jazyka. Probíhal vždy dopoledne během vyučování po celý školní rok.

Základní školu Staňkova nenavštěvují jen děti cizinců, a proto výuka českého jazyka probíhá normálně ve třídách dle norem pro českou školu. Avšak každé dítě, žák cizinec, má zpracován svůj plán pedagogické podpory na výuku a každé dítě je tedy vzděláváno dle svého individuálního plánu.

Přednáška byla doplněna o videa a zkušenosti z praxe, jelikož samotná přednášející vede kurzy/programy s žáky-cizinci. Doporučuje internetový portál www.inkluzivniskola.cz, kde naleznete mnoho materiálů pro práci s dětmi a ve výuce českého jazyka pro cizince. Přednášející představuje učebnice pro práci s cizinci, které používají na škole. Pokud se však chystáme zaměřit na výuku českého jazyka na děti/cizince, je doporučena kniha Začínáme učit češtinu pro děti cizince od Lindy Dolejší, kde jsou všechny učebnice zmíněné a popsány.

Samotná ZŠ Staňkova si vydala dvě své učebnice pro práci s dětmi cizinců, kdy se zaměřují na procvičování pravopisu a písma.

Důležitá informace pro budoucí učitele je i to, že na prvním stupni se děti-cizinci neučí gramatiku, ale na druhém stupni je výuka češtiny o to složitější, tam se s gramatikou musí začít a musí se jí učit. Přičemž známkovat/hodnotit děti cizince může učitel do sedmé třídy pouze slovně či procentuálně, ale od osmé třídy to již nejde a musejí mít normálně hodnocení ve formě známek kvůli přijímacímu řízení na střední školy. Skoro vždy mají na testech dvě známky. Zámka v kroužku je ta jejich známka, která je zohledněna a vedle nebo pod ní je známka, kterou by za ten test dostalo české dítě.

Velkou výhodou při této přednášce bylo i to, že přednášející má zkušenosti s výukou dospělých cizinců a posluchačům sdělila rozdíly mezi výukou dětí a dospělých. Dále sdělila, na co si dát pozor, v čem je výuka jednodušší či složitější.

Na závěr přednášky si posluchači mohli zkusit vytvořit materiál pro žáky cizince.